

100 Anys de Pompeu Fabra, Ítaca. Revista de Filologia, 10, 2019. Alacant: Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant, 270 p.¹

El dossier «100 anys de Pompeu Fabra» s'estén de la pàgina 9 a la 207, més onze pàgines de resums, del núm. 10, any 2019, d'*ÍTACA*, Revista de Filologia de la Universitat d'Alacant, un volum que conté, en total, 270 pàgines. El dossier s'inicia amb una presentació d'Isabel Guardiola Savall i Caterina Martínez Martínez i consta dels vuit articles que tot seguit són objecte de recensió.

(1) L'aportació de M. Teresa Cabré, «Pompeu Fabra: sistematicitat i pervivència», desenvolupa dues idees bàsiques. S'hi sosté, per una banda, que si Fabra va ser capaç de realitzar la seva obra de convertir el català en una moderna llengua de cultura en un període de temps notablement breu és perquè, d'entrada, posseïa unes qualitats personals excepcionals. Per una altra banda, s'hi defensa la tesi que l'obra fabriana es va fonamentar en uns principis que encara avui són plenament vigents. I aquests mateixos principis serien els que han servit de base per a la recent actualització de la normativa a càrrec de l'IEC. En essència, el model d'aquesta actualització coincidiria, doncs, amb l'original de Fabra en la mesura que la seva força prescriptiva recolza en una descripció prèvia.

(2) L'important article de Nicolau Dols, «Descripció i prescripció en la *Gramàtica Catalana* de Fabra (1918) i en la *Gramàtica de la Llengua Catalana* de l'IEC (2016)», basant-se en una àmplia bibliografia posada al dia, planteja amb deteniment, en una primera part, la qüestió teòrica, sempre objecte de polèmica, de fins a quin punt es pot parlar d'oposició entre plantejaments descriptius i prescriptius a l'hora de codificar una llengua, i analitza en les dues parts següents, mitjançant els conceptes explicitats en la primera, les dues obres a què es refereix el títol, les quals són, manifestament, fites decisives de la història de la codificació del català modern.

Part 1a.) L'exposició s'inicia reconeixent que no és fàcil d'establir un corpus prescriptiu per a una llengua com el català, que no disposa de parlants monolingües i s'estén per territoris políticament fragmentats. S'entén que una tal situació provoqui desconcert pel que fa a la relació entre descripció i prescripció en la gramàtica normativa. D'això en serien indicatiu i prova diverses opinions crítiques sobre la *Gramàtica* de l'IEC de 2016, com ara les que l'autor cita llargament, i amb respecte, de Josep Ruaix, bàsicament motivada per aspectes pràctics, i del Centre Vallcorba, més centrada en qüestions de concepte. En textos semblants als citats s'hi trobarien, segons Dols, dos arguments interessants: a) No és possible basar la prescripció en una descripció perquè només un residu escàs de parlants conserven una competència acceptable segons els proponents d'un determinat model.

b) La normativa de Fabra és més fiable en el sentit que era prescripció pura i no vacil·lava davant la variació. Segons l'autor, opinions d'aquest tipus conduirien a la paradoxa que només és descriptible la parla que ja es basa en la norma desitjada i, en últim terme, en una negació de la capacitat del català de progressar d'una manera natural sense interferències. Però és el cas que ni l'autoritarisme o subjectivis-

1. Publicació en línia: <<https://itaca.ua.es/issue/view/2019-n10>>.

me, ni l'observació dels usos prèviament establerts exhaurixen les possibilitats ni les proporcions dels elements de què pot nodrir-se una gramàtica normativa. En aquesta perspectiva el que caldria és prendre en consideració, com a referència obligada, els tres tipus de «correcció gramatical» descrits per Myhill (2004):

- Correcció «prescriptiva»: protagonitzada per una autoritat directament o indirectament oficial.
- Correcció «textual»: referida a un text o col·lecció de textos respectats per la societat.
- Correcció «de prestigi»: basada en una elit d'influència.

Després de recollir una opinió molt negativa de Nunberg (2011), segons la qual la distinció entre «prescriptivisme» i «descriptivisme» és un invent desafortunat del segle xx, la primera part de l'article es clou amb una valoració positiva del «prescriptivisme modernitzat» de Prčić (2010), opció d'acord amb la qual no es tractaria d'imposar regles sinó de descobrir normes preexistents en el comportament gramatical dels parlants i per a la qual, en definitiva, la prescripció no seria sinó una descripció de la norma social establerta.

Part 2a.) A parer de Dols, cal situar Fabra pel cantó de la prescripció modernitzadora pel fet d'haver insistit sempre en la llengua parlada com a objecte de la gramàtica. Cal considerar, no gensmenys, que en el cas del català no resultava fàcil trobar una base sòlida per fonamentar-hi la normativa. De fet, els punts de conflicte sobre com establir-la, que es van posar de manifest en el Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906), se centraven en: (I) el tipus d'autoritat prescriptiva; (II) la base dialectal de la normativa; (III) el paper de la llengua antiga. Aquests punts poden interpretar-se com a concrecions en la història de la normativa del català dels tres elements considerats en la tipologia de Myhill. A través d'una comparació amb Alcover es pot dir que Fabra, en la mesura que va seleccionar com a pivot el català oriental, s'oposava al lingüista mallorquí quant a la determinació de prestigi. En canvi, hi hauria coincidit plenament pel que fa a la concepció del tipus d'autoritat prescriptiva: un coneixement profund del sistema de la llengua real, junt amb el rebuig de cap mena d'autoritat autojustificada. Finalment, entre els dos lingüistes hi hauria hagut coincidència parcial en relació amb la correcció textual, interpretada en el seu cas com a basada en l'estudi de la llengua antiga, en la mesura que Fabra, tot i treure'n partit per fixar estructures sintàctiques o eliminar castellanismes lèxics, així com per facilitar confluències entre els dialectes, tenia una posició contrària a les solucions arcaïtzants.

Part 3a.) La *GLC* de l'IEC (2016) fa servir, d'acord amb l'anàlisi que en proposa Dols, quatre nivells prescriptius: (I) prescripcions zero universals, és a dir, descripcions pures, sense cap indicació; (II) prescripcions zero delimitades a una o diverses varietats; (III) prescripcions «s'evita/s'eviten» delimitades a una varietat funcional (valorades per l'autor com un recurs descriptiu/prescriptiu molt interessant per exemplificar el model de la *DLC* (2016)); (IV) prescripcions negatives explícites «no és/són acceptable(s)», «cal evitar».

L'activitat prescriptiva de la *GLC* (2016) també es pot considerar, en definitiva, com a pròpia d'un «prescriptivisme modernitzat», de tal manera que en essència només es diferenciaria de la de Fabra per una ampliació de l'abast territorial de l'observació. Així, doncs, les dues opcions situarien la gramàtica prescriptiva en l'àmbit d'una descripció dels comportaments lingüístics dels parlants. De fet, aquesta és la tesi fonamental de l'article.

(3) El ben documentat estudi «Fabra i l'autoritat lingüística al País Valencià: la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Valencians (1937-1939)», d'Antoni Ferrando, se centra en les posicions sostingudes per Fabra sobre la gestió de l'autoritat lingüística al País Valencià i en una descripció de la tasca que va voler dur a terme la Secció Filològica de l'IEV.

Durant la segona dècada del segle xx Fabra va intentar contrarestar l'actuació del secessionisme lingüístic valencià representat per Lo Rat Penat, el Centro de Cultura Valenciana i el franciscà Lluís Fullana, autor d'una *Gramàtica elemental de la llengua valenciana* (1915), posant-se en contacte amb joves escriptors valencians residents a Barcelona i realitzant la seva primera visita a València (1915).

Caiguda la dictadura, l'any 1930 van sorgir a València importants iniciatives unitaristes, com la proposta de Carles Salvador de crear un «Institut d'Estudis Valencians» que hauria hagut de convertir-se en la «Secció Valenciana de l'IEC», la idea de Teodor Llorente Jr. de crear una «Acadèmia de la

Llengua Catalana» amb representació proporcional valenciana, o la crida de la revista *Acció Valenciana* perquè s'arribés a un acord normatiu. Fabra, que aleshores presidia l'IEC, era reticent, segons Ferrando, a aquestes iniciatives, segurament perquè no devia veure clar que poguessin convergir amb els criteris de l'IEC.

L'any 1932 es van aprovar les Normes de Castelló, promogudes, sense que consti que Fabra hagués estat consultat, per Adolf Pizcueta i la Societat Castellonenca de Cultura (SCC), de la redacció de les quals se'n va encarregar Lluís Revest. Les Normes suposaven una solució de compromís, «una transacció ideològica i cívica», que optava per la unitat ortogràfica a canvi d'una provisionalitat institucional que, entre altres aspectes, evitava tant el nom de «llengua catalana» com el de «llengua valenciana».

Francesc Bosch i Morata (1901-1950), conseller de Cultura del Consell Provincial de València, va fundar l'Institut d'Estudis Valencians (9.II.1937). Com subratlla l'autor, es pot traçar un paralelisme entre el projecte de reconstrucció cultural de Bosch i el que havia tirat endavant, a Catalunya, Prat de la Riba. Tanmateix, essent la circumstància política molt diferent, l'IEV ben aviat va topar amb dificultats greus, com l'oposició dels sindicats anarquistes majoritaris i l'ambient de supremacisme polític i cultural castellà que va suposar el trasllat dels òrgans de govern de la República espanyola a València. Tot i això, es va establir un bon clima de col·laboració entre l'IEV i l'IEC: són conegudes, per exemple, dues visites de directius de l'IEV a Barcelona i dues visites més de Fabra a València. Sigui com sigui, cal considerar l'IEV com un precedent de l'actual Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL).

Com a testimoni d'un moment històric en què es va creure que de veres era possible «un País Valencià reconciliat amb el seu nom i la seva cultura», Ferrando complementa substancialment el seu treball oferint, en annex, el text de les 23 Actes de les reunions de la Secció Filològica de l'IEV, redactades per Carles Salvador, que es van celebrar del 16.IV.1937 al 10.III.1938. El menys que es pot dir és que la lectura d'aquestes Actes produeix una viva impressió.

(4) El text de M. Àngels Diez, «Pompeu Fabra i els escriptors», no aporta gaires novetats, segurament per la seva brevetat, a la qüestió de primera importància a què es refereix el títol. Quant als escriptors del Principat, l'autora pren en consideració l'escepticisme manifestat per Fabra sobre la influència que haurien pogut tenir vuitcentistes com Milà i Fontanals o Aguiló, ens recorda que Maragall es va mostrar favorable, i Verdaguier contrari, a la reforma de *L'Avenç*, i considera que l'any 1928 va ser una fita important de la consolidació del fabrisme entre els escriptors, amb l'aparició de les obres completes de Narcís Oller i Verdaguier adaptades a l'ortografia i morfologia fabrianes. Pel que fa als autors valencians, Diez valora com un punt d'inflexió en el procés de recepció de la reforma fabriana el document en què es formulaven les Normes de Castelló, «Per la difusió de la llengua», signat, entre altres, per Revest, Pizcueta, Salvador, Bosch i Morata, Sanchis Guarnier i, també, Fullana.

El treball recupera, en un annex interessant, el conegut *Homenot* de Josep Pla sobre Fabra, així com els poemes «Jaculatòries del centenari», de Pere Quart, «Entreacte», de Joan Brossa, i «El meu poble i jo», de Salvador Espriu, dedicats, en paraules d'aquest, al «Mestre de tots».

(5) L'article «Teoria fraseològica de la *Gramàtica catalana* (1956) de Pompeu Fabra», de Jordi Ginebra, es presenta com una «petita contribució» a la història de la reflexió sobre les unitats fraseològiques en l'àmbit del català. De fet, modèstia a part, conté fines consideracions de teoria fraseològica que s'articulen al voltant d'un estudi complet de les nombroses unitats descrites en la *Gramàtica* pòstuma de 1956.

Entenent per unitats fraseològiques, en general, les unitats lèxiques pluriverbals formades per mitjà de la fixació de mots, Ginebra observa, d'entrada, que, essent la *Gramàtica* de 1956 una obra sense pretensions teòriques orientada a la formació de mestres, no hi eren objecte d'un estudi sistemàtic ni es trobaven concentrades en cap passatge específic. Fabra, de fet, les incloïa dins el marc genèric de la composició i s'hi referia sovint, d'acord amb la tradició, amb el terme *locució*, sense que s'hi pogués endevinar cap voluntat de fixar-lo com a terme tècnic. Tanmateix, això no treu que quan a Fabra li esqueia precisar en què consistien les unitats referides les sabia definir amb la claredat i precisió característiques del seu estil concís. Ginebra, admirativament, selecciona algunes d'aquestes definicions i les cita *in extenso*:

– Una primera apareixia en l'apartat dedicat al *terme predicatiu* i consistia a fer veure que en casos com el d'*argent viu* «un adjectiu adjuntat a un nom com un afegitó explicatiu» forma una locució «que arriba a ser l'equivalent d'un simple mot, ço és, el signe d'una idea única».

– Una segona figurava en l'apartat «Altres compostos» i es referia a exemples com *blat de moro*, els quals «malgrat escriure's sense ajuntar els seus elements constitutius són veritables mots compostos».

– En un tercer passatge les unitats fraseològiques eren definides com a «compostos originats per la *shintetització* d'un conjunt de mots formats segons les regles sintàctiques ordinàries».

Però Fabra no va treure gaire partit operatiu d'aquestes definicions ni, doncs, de la idea del caràcter «sintètic» d'algunes de les unitats considerades, i es va limitar finalment a referir-s'hi —sempre com a casos de composició— d'acord amb la tradició, amb sintagmes com *locució conjuntiva*, *locució adverbial (de temps)*, *locució prepositiva*, *locució verbal* i *locució numeral o quantitativa*, amb el benentès que en el cas d'*argent viu* no parlava de *locució nominal* sinó de *locució* a seques.

Ginebra passa revista minuciosament a tot el material fraseològic present en la *Gramàtica* de 1956. És impossible d'entrar amb detall, aquí, en l'anàlisi que en fa. Ens limitarem a recollir-ne algunes observacions:

– De vegades, en les locucions prepositives, és difícil determinar (potser hi ha un punt d'ironia en l'apreciació) la categoria formal d'un dels elements. Això passaria, per exemple, amb *gràcies a* o amb *per tal de*. Fóra *gràcies* un nom? Fóra *tal* un adjectiu?

– Fabra posa en relleu l'existència del pseudosufix *-ons* (en diu «terminació») en la formació de locucions com *a bocons*, *a borbollons*, *a forfolllons*, [...], *de genollons*.

– Fabra qualifica de «locucions adverbials conjuncionals» amb *tot*, *per això*, *no obstant això*: són el que els moderns en diuen *matisadors*, *connectors parentètics*, i altres denominacions.

– Fabra no s'allibera d'una de les inconsistències més conegudes de la gramàtica tradicional a l'hora de descriure les locucions prepositives, adverbials i conjuntives. És la qüestió de la «sobrelematització de les unitats».

Des d'una perspectiva actual, la qüestió teòrica més interessant relacionable amb les diferenciacions establertes en la *Gramàtica* de 1956 és la que afecta la distinció que s'hi planteja, bé que d'una manera típicament implícita i més o menys tal com Fabra havia fet, per influència de Darmesteter, en la sòlida *Gramàtica* de 1912, entre els «compostos» del tipus *vagó restaurant* i els «compostos» del tipus *argent viu* (originats per «shintetització»). L'interès radica en el fet que, avui, no hi ha unitat en la lingüística catalana a l'hora de determinar la natura de les formacions del primer tipus. Per a l'Observatori de Neologia i autors com Coll, Muntané & Morales i Freixa i Rojas, es tractaria de compostos pròpiament dits, resultat de composició patrimonial. En canvi, per a l'IEC, es tractaria d'unitats fraseològiques, en concret, de locucions nominals, resultat de sintagmació. No és propi, aquí, d'entrar en la discussió. Segons Ginebra, que analitza amb detall els dos punts de vista, es tracta d'una qüestió realment complexa que encara no està del tot resolta, entre altres coses perquè es donen casos de vacil·lació entre les dues posicions.

(6) L'article «Del català que ara es parla a la implantació del català normatiu al País Valencià», de Brauli Montoya, s'estructura en dues parts. La primera té per objecte l'estat de la gramaticalització de la llengua en el segle XIX, tot distingint-s'hi, tant pel que fa al Principat com al País Valencià, la línia acadèmica, subdividida en la tendència favorable al «llenguatge reformat dels clàssics» [Bofarull 1874] i la que optava per una «represa del català medieval», i el català-que-ara-es-parla, tendència qualificada de «populista», de la qual va derivar *L'Avenç* i que, paradoxalment, havia de donar peu a la normativització unitarista. En la segona part es proposa una història de la complicada implantació de la normativa al País Valencià. En aquesta recensió ens detindrem, només, en la qüestió de les visites de Fabra, que l'autor tracta amb deteniment. Les dites visites van esdevenir-se:

– L'estiu de 1915, a Castelló, València, Alacant i Oriola: tenen caràcter institucional [SF de l'IEC]; Fabra, acompanyat de Frederic Clascar, intentarà frenar el secessionisme de Fullana.

– Probablement entre 1918 i 1920; visita personal a Teodor Llorente, que informa de la castellanització de les classes altes.

– L'any 1930, amb motiu dels Jocs Florals de Lo Rat Penat; contactes amb Acció Cultural Valenciana i la revista *Taula de Lletres Valencianes*.

– L'any 1935, visita institucional de la SF de l'IEC; Fabra, amb Casacuberta (Editorial Barcino), Coromines i Aramon; Coromines i Sanchis Guarner elaboren una llista normativitzada dels noms dels municipis valencians.

– L'any 1937, participació en el Segon Congrés d'Intel·lectuals en Defensa de la Cultura; contactes amb Carles Salvador.

(7) «Marià Villangómez i el fabrisme a les Pitiüses», d'Enric Ribes i Marí, és un apunt biogràfic sobre el conegut escriptor eivissenc orientat a donar-ne a conèixer els posicionaments lingüístics i la seva important activitat com a gramàtic fabrista.

La primera connexió de Villangómez amb el fabrisme es va donar gràcies a l'amistat amb Aquilí Tur Oliver, filòleg pitiús que havia assistit a les classes de Fabra i era deixeble de Carles Riba. Havent après la lliçó fabriana també a través del tipus de llengua usat pels escriptors dels anys 30, Villangómez va optar per escriure la seva obra poètica en el català estàndard propi del dialecte central amb molt poques concessions al lèxic de la seva illa, és a dir, en el que fóra, segons les seves paraules, el català «dels bons literats». Tanmateix, la circumstància d'haver entrat en contacte amb F. de Borja Moll, però sobretot el fet d'haver tingut ocasió, gràcies a una llarga dedicació docent en indrets diversos (catalans i balearics), de conèixer de prop la rica varietat de la llengua parlada, repercutirà en el model de llengua que acabarà fent seu per a l'obra gramatical. De manera que es pot parlar d'un cas molt personal de coexistència d'un model de signe rigorosament unitari amb un model d'orientació composicional (que Isidor Marí, referint-se a les publicacions pitiüses en general, qualifica de «ponderadament unitari»).

L'obra lingüística i gramatical de Villangómez és àmplia. Ribes para atenció a uns quants articles publicats en la revista Ibiza (després Eivissa) sobre parlars eivissencs i formenterins, com també es refereix als capítols dedicats a particularitats lingüístiques del *Llibre d'Eivissa* [1957] i de l'obra, també publicada per Editorial Selecta, *Eivissa. La terra, la història i la gent* [1974]. Com a manual gramatical de referència, fruit de la seva experiència docent, cal subratllar la importància del *Curs d'iniciació a la llengua*, la primera edició del qual, de 1972, va coincidir amb la recuperació de l'Institut d'Estudis Eivissencs [IEE], on Villangómez va exercir un generós mestratge.

(8) A «Les tres fases de l'assumpció nord-occidental de l'estàndard (i viceversa)», Albert Turull es proposa d'oferir una «visió de conjunt, mínimament crítica (analítica)» de 30 anys d'història de les relacions entre l'estàndard de la llengua catalana i la varietat nord-occidental. L'autor considera adequat de dividir aquest procés històric en tres fases:

Fase 1a (l'origen): desvetllament i reivindicació. L'any 1985 la secció de Filologia Catalana de l'Estudi General de Lleida (EGL) (aleshores delegació de la UB) va publicar un manifest, «El català, llengua nacional o idioma municipal?» que va tenir un impacte considerable i es pot considerar com a punt d'inflexió, o d'arrencada, d'una història que s'ha anat desplaçant fins a l'actualitat. El manifest va aparèixer mentre es desenvolupava, en tot el país, una gran polèmica sobre com havia de ser l'estàndard, en la qual s'oposaven una visió reduccionista, amb un model central gairebé dialectal, barceloní (l'anomenat *català light*), i l'opció que propugnava, en mots de Gabriel Bibiloni, «una llengua completa i genuïna». En aquest context el Manifest responia a l'alarma produïda per una situació que hauria pogut conduir la llengua cap a una fragmentació no ja dialectal, sinó d'estàndards, i optava per un model no particularista sinó inclusiu (després se n'ha dit composicional) que fos una suma no exclouent d'aportacions dialectals: en definitiva, per un estàndard únic, comú però no uniforme. Tanmateix, Turull remarca que en aquells anys 80 encara no es feia ús d'una terminologia precisa (ni, potser, d'un concepte clar) per designar el model que es volia assolir, la qual cosa explica que apareguessin termes com *subestàndard* (que pressuposava l'existència d'un estàndard superior i diversos estàndards regionals) o *paraestàndard* (que implicava una fragmentació en diversos estàndards).

La fase primera hauria culminat amb la celebració, a mitjan novembre de 1995, d'unes «Jornades d'estudi del català nord-occidental», l'orientació de les quals, malgrat el títol, no era dialectològica sinó sociolingüística i centrada en la qüestió de l'estàndard.

Fase 2a (el recorregut): estudi i formulació. L'any 1996 es van publicar les Actes de les Jornades de 1995 amb el títol provocador *El nord-occidental entre dues llengües?*. El contingut era força variat; Turull en destaca, a més de la conferència inaugural de Joan Solà i de la conferència de Mila Segarra i M. Dolors Farreny, en què es donava un primer pas per definir un model estàndard per a aquesta varietat, les comunicacions de Sílvia Romero i de Josefina Carrera-Sabaté, dedicades a aspectes concrets de l'estructura del nord-occidental, a cavall entre la descripció lingüística i la vinculació a un possible model estàndard.

Un munt de publicacions apareixen els anys següents; entre 1998 i 2005; particularment, destaquen les d'autors relacionats amb el grup de recerca que partia de l'històric Laboratori de Fonètica liderat per Joan Julià-Munné. Turull subratlla, també, l'aportació de Ramon Sistac a finals dels 90, una reflexió global molt ben contextualitzada, gràcies a la pluralitat dels seus coneixements, que es focalitzava en la relació entre el procés d'estandardització i el català nord-occidental (i no pas en l'estandardització del català nord-occidental).

Fase 3a (l'actualitat): desplegament i normalització. La fase es pot caracteritzar per l'aparició de nous autors (Valls, Massanell, Ferrer, Ulldemolins) que, junt amb Sistac i Carrera-Sabaté, han anat publicant diversos anàlisis a cavall de la dialectologia i la sociolingüística dedicades a avaluar l'impacte efectiu de l'estandardització en la realitat lingüística dels parlants. Turull observa, altrament, que al costat de la relativa normalització d'aquests darrers anys perdura encara la visió, folkloritzant i anties-tàndard, de la «Lleida carrinclona». Però es pregunta si una dicotomia d'aquest tipus no forma part, en últim terme, d'una certa normalitat.

A manera de conclusió, l'autor advoca perquè es consolidi una assumpció doble: de l'estàndard per part dels nord-occidentals, i del nord-occidental per part de l'estàndard general. I perquè, en definitiva, es trenquin «les barreres mentals que encara puguin subsistir entre dos mons que, Panadella enllà o Panadella ençà, cada vegada són més a prop». Que així sia.

Sebastià BONET
Universitat de Barcelona

ALBERNI, Anna / BADIA, Lola / PINTO, Raffaele (ed.) (2020): *El pensament d'Ausiàs March*. Barcelona: Reial Acadèmia de Bones Lletres, 300 p.

En la coberta del llibre, al costat de la bella imatge que reproduïx el poema 39 del Manuscrit 201 de la Biblioteca Universitària de Saragossa, llegim una breu presentació del volum, en què es consigna el tema-clau d'aquesta investigació: «Ausiàs March és un poeta que pensa, i que vol pensar amb precisió, inventant-se els propis instruments retòrics». Aquí tenim una confirmació del títol general del llibre en què figura la paraula essencial: «El pensament». En aquest volum (300 p.), estan publicades les comunicacions redactades per deu col·legues de les universitats de Barcelona, Siena i València, tots autors de llibres, assaigs o articles consagrats a l'obra poètica d'Ausiàs March. En sis casos, la llengua és el català, en tres casos és l'italià i, en un sol cas, la llengua de l'investigador és el castellà.

No es pot parlar d'una divisió del llibre en sectors clarament delimitats, ja que destaca sobretot aquí la unitat de la recerca sobre el pensament marquià. Malgrat tot, hem identificat tres moments essencials. En primer lloc, llegim tres comunicacions veritablement magistrals, en què els investigadors analitzen la noció mateixa de «pensament» amb tots els aspectes que implica aquest substantiu (intervenen Anna Alberni, Pietro Cataldi i Cèlia Nadal Pasqual). En un segon temps, els articles consisteixen en estudis detallats però també sintètics d'alguns poemes de March, en funció del tema fonamental del pensament (Raffaele Pinto, Francesc J. Gómez, Antonio Gargano i Lola Badia). Els tres últims textos es refereixen a la posterioritat d'Ausiàs March (Guillermo Serés, Vicent Escartí i Rafael Roca): aborden canvis temporals, però la recerca té sempre les mateixes exigències.